

ISSN 2181-922X

O‘ZBEKISTON

TIL VA MADANIYAT

AMALIY FILOLOGIYA MASALALARI

2025 Vol. 1 (5)

www.aphil.tsuull.uz

Bosh muharrir:

Saodat Muhamedova

Mas'ul kotib:

Yekaterina Shirinova

Tahrir kengashi

Aynur O'zjan (Turkiya), Baydemir Husayn (Turkiya), Alfiya Yusupova (Rossiya), Luiza Samsitova (Rossiya), Almaz Ulvi (Ozarbayjon), Merveri Ismailova (Ozarbayjon), Abdulhay Sobirov, Manzura Abjalova, Xurshida Kadirova, Shoira Isayeva, Nargiza Musulmonova, Munira Shodmonova, Oqila Turaqulova, Iroda Azimova, Dilafuz Xidoyatova, Dilrabo Elova, Elyor Xonnazarov, Xasan Akramov, Ra'no Azizova, Azimjon Davronov, Nasiba Jo'raqulova.

Jurnal haqida ma'lumot

“O'zbekiston: til va madaniyat. Amaliy filologiya masalalari” seriyasi - Oliy attestatsiya komissiyasi ilmiy nashrlar ro'yxatidagi “O'zbekiston: til va madaniyat” akademik jurnalining ilovasi hisoblanib, unda professor-o'qituvchilar, doktorantlar, stajor-tadqiqotchilar, mustaqil izlanuvchilar, magistrantlarning amaliy tilshunoslik, amaliy adabiyotshunoslik, kompyuter lingvistikasi, o'zbek tilini davlat tili va xorijiy til sifatida o'qitish, nashrlik ishi, qiyosiy tilshunoslik, lingvokulturologiya, psixolingvistika, sotsiolingvistika kabi sohalarga oid tadqiqotlari nashr qilinadi.

Jurnal ilovasi bir yilda to'rt marta chop etiladi.

O'zbek, rus va ingliz tillaridagi, shuningdek, boshqa turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

Jurnalda kitoblarga yozilgan taqrizlar, adabiyotlar sharhi, konferensiyalar hisobotlari va tadqiqot loyihalari natijalari ham e'lon qilinadi.

Mualliflar fikri tahririyat nuqtayi nazaridan farq qilishi mumkin. “O'zbekiston: til va madaniyat. Amaliy filologiya masalalari” seriyasi 2022-yildan chiqa boshlagan.

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti.

O'zbekiston, Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani,

Yusuf Xos Hojib ko'chasi, 103.

Email: aphil@tsuull.uz

Website: <http://www.aphil.tsuull.uz>

MUNDARIJA

AMALIY FILOLOGIYA

Мирвари Исмаилова

Научная концепция о происхождении тюрков в Передней Азии ...5

Nasiba Jo'raqulova

Xalq dostonlarida turkiy obraz tasviri14

Sohiba Gazibekova

Diniy tushunchalarni ifodalovchi leksik birliklarning poetik imkoniyatlari (Xayriddin Sulton asarlari misolida)25

Umida Abdullayeva

Badiiylik modusi - she'riyatdagi modifikatsion usul31

QIYOSIY TILSHUNOSLIK

Зульфия Ишкильдина, Луиза Самситова

Корневая морфема в русском и башкирском языках38

Xurshida Kadirova, Xankishi Məmmədov

"Gözəllik" komponentləri ilə paremioloji birliklərin iks-femik semantikasi49

Xurshida Kadirova, Odina Uralova

Turkiy va turk xalq maqollarining lingvistik tadqiqi59

Nargiza Aytniyazova

O'zbek va qoraqalpoq tillaridagi paremiyalarning lingvokulturologik aspekti75

O'ZBEK TILINI XORIJIY TIL SIFATIDA O'QITISH

Dilora Bahronova

Xorijliklarga o'zbek tilini o'qitishda til va madaniyat integratsiyasi ...84

LINGVOKULTUROLOGIYA

Shakhzoda Khayrullaeva

A linguacultural analysis of emotions through metaphors (in english and uzbek: anger, fear, love, and pride)90

PSIXOLINGVISTIKA

Dildora Salimova

Psixolingvistikada nutqni idrok etish masalasi102

SOTSIOLINGVISTIKA

Gulbahor Iskandarova, Yekaterina Shirinova

Bolalarda gender identifikatsiyasining lisoniy jihatdan xoslanishi ...111

Lobar Rahimqulova

Ijtimoiy tarmoqlardagi konfliktli yozishmalarda yosh xususiyatini ifodalovchi lingvistik va paralingvistik birliklar119

TIL TA'LIMI NAZARIYASI VA AMALIYOTI**Gulshan Asilova, Fatma Açık**

Ona tili ta'limida o'qib tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun matnlarni tanlash tamoyillari127

Турсуной Юсупова

Проблема подготовки обучающихся к текстообразительной деятельности путем выполнения грамматических заданий139

Мунира Шодмонова

Развитие критического мышления у студентов как педагогическая проблема150

Yekaterina Shirinova, Gulbahor Iskandarova

Til ta'limiga antroposentrik yondashuv masalasiga doir165

BADIIYLIK MODUSI – SHE’RIYATDAGI MODIFIKATSION USUL

Umida Abdullayeva¹

Annotatsiya

Hozirgi adabiy jarayon, ijtimoiy voqelik, inson tafakkurning doimiy o'zgarib borishi, qolaversa, ijodkor shoirlarning badiiy-estetik izlanishlari natijasida xilma xil ifoda shakllari yuzaga chiqmoqda. So'nggi yillar she'riyatda "falsafiy she'riyat", "fikriy she'riyat", "meditativ lirika", "emotsional-intellektual lirika", "ijroviy lirika", "personajli lirika" singari ifodalar keng qo'llanmoqda. Bu kabi istilohlar adabiy-ilmiy muomalada faollashmoqda. Ushbu ifodalarning yuzaga kelishini adabiy jarayonning o'zi taqozo qilmoqda. Shuningdek, adabiy asarni badiiylik tamoyillari va moduslari nuqtayi nazari bilan tahlil qilish, ijodkor ijodiy niyatini hamda asarning mazmun-mohiyatini tushunishda muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolada xususan, "personajli lirika" namunalari tahlil qilish orqali badiiylik modusi nazariyasi qisman ochib berilgan.

Kalit so'zlar: *fenomen, modus, modifikatsiya, badiiylik modusi, obraz, obrazlilik.*

KIRISH

Badiiy adabiyotdagi adabiy uslublar adabiy tanqidning eng dolzarb muammolaridan biridir, chunki u san'at fenomeni haqidagi ta'limot bilan aloqador. Adabiy asar uslubi uning badiiyati bilan uzviy bog'liq. Adabiyotshunos olim B.Sarimsoqov voqelikdagi narsalar, inson ruhiyatidagi turli kayfiyatlarning inson ongida aks etishi va saqlanishini ta'minlovchi sezgilarning ilm-fan, san'at va adabiyotdagi obraz va obrazlilik fenomeni asosida yotajagini e'tirof etishni adabiyotshunoslarning muhim vazifasi deb hisoblaydi [Sarimsoqov 2022, 3]. Badiiylik – san'atning o'ziga xos xususiyatlari haqida tasavvur beradigan asosiy tushuncha bo'lib, ushbu faoliyat turini boshqa ijodiy faoliyat usullaridan ajratib turadi.

San'atning bosh xususiyati sifatida badiiylik voqelikni

¹ *Abdullayeva Umida* – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Qarshi davlat universiteti doktoranti.

E-pochta: abdullayevaumida792@gmail.com

ORCID ID: 0009-0003-6554-8712

Iqtibos uchun: Abdullayeva U. 2025. "Badiiylik modusi – she'riyatdagi modifikatsion usul". *O'zbekiston: til va madaniyat. Amaliy filologiya masalalari*. 1(5): 31-37.

DOI: 10.52773/tsuull.aphil.2025.1 (5)/CMFA1782

betakror obrazlar asosida aks ettirishni, tor ma'noda esa, "badiiylik" san'at asarining estetik mohiyatini belgilovchi mezonni anglatadi [Sarimsoqov 2022, 3].

Adabiyotshunoslik lug'atlarida badiiylik tushunchasi turlicha talqin etilsa-da, bunday ta'riflar umumiy mazmun nuqtayi-nazaridan bir-birini to'ldiradi. **Badiiylik** – adabiyot fanining asosiy kategoriyasi hisoblanib, borliqni, reallikni aks ettirish, insonning olamga bo'lgan estetik munosabatlarini ifodalashning o'ziga xos shakli, voqelikni anglash va idrok etish, badiiy timsollar orqali tasvirlash usulidir. Ilmiy manbalarda badiiylikka turlicha ta'rif beriladi. Badiiylik - ijodiy mehnat samarasining san'at sohasiga tegishlilikini belgilaydigan murakkab sifatlar majmuasidir. Badiiylik uchun ijodiy g'oyaning to'liq amalga oshirilganligi va yetarli darajada ifodalanganligi, asarning o'quvchi, tomoshabin yoki tinglovchiga ta'sir etishining kafolati bo'lgan mahorat muhim ahamiyatga ega [Кожевникова и др. 1987, 752].

Shu o'rinda modusning ta'rifini keltirish o'rinli bo'ladi. "Falsafiy lug'at"da ta'kidlanishicha: "Modus – o'lchov, mezon, usul, yo'l, tariqa, tarz degan ma'nolarni anglatadi. Predmetning muayyan holatlardagi xususiyatini ifodalaydi. Atribut (o'ziga xoslik) dan shu jihati bilan farq qiladi. Spinoza modusni substansiyaning barcha o'tkinchi (ko'chuvchi) holatlarini ifodalovchi vosita deb hisoblaydi. Uning borligi o'ziga emas, substansiya va uning xossasiga bog'liq bo'ladi. Modusda, o'zining paydo bo'lishini yagona, abadiy, chegarasiz moddiy substansiyada topadigan narsalarning abadiy ko'payuvchanligi va ko'chuvchanlik sifati aks etadi" [Философский словарь. 1987, 290].

ASOSIY QISM

Adabiyotshunos olimlar tomonidan modus tushunchasi nazariyada qoida tariqasida, adabiy asar badiiy mazmunining bir tomoniga to'g'ri keladi, degan fikr bildiriladi. T.N.Pospelov unga pafos deb qarasa, V.E.Xalizev muallif emotsionalligining turi sifatida tadqiq qiladi. G.N. Pospelov pafosni "hayotning tasvirlangan ijtimoiy-tarixiy xususiyatlarini g'oyaviy va hissiy jihatdan baholash" sifatida [Поспелов 1978, 188] talqin etadi. V.E. Xalizevning ta'kidlashicha, muallifning emotsionalligi doimo tabiiy ravishda takrorlanadigan tamoyillarni o'z ichiga oladi: "Badiiy asarda umumlashma va his-tuyg'ularning barqaror "qotishmalari", hayotni yoritishning ma'lum turlari mavjud. Bular qahramonlik, fojia, kinoya, sentimentallik va unga bog'liq bo'lgan bir qancha hodisalardir" [Хализев 1999, 68].

V.E.Xalizev psixologik nuqtayi nazar bilan inson ongi va

borliq hodisalarini "san'atda muallif yoki personajning mulki sifatida mavjud bo'lgan dunyoqarash hissiyotlari" deb ataydi [Хализев 1999, 68].

Adabiyotshunoslikda badiiylik moduslari turlicha talqin etiladi. Rus adabiyotshunos olimi V.E.Xalizev bu turkumga "Badiiylik san'ati – san'at xossalari va xususiyatlarini asarda yorqin, izchil va keng ochishdir" [Хализев 1999, 82]– deb ta'rif beradi. V.I. Tyupaning ta'rificha, "Insonning dunyoga nisbatan estetik munosabatining oliy madaniy shakli" bo'lgan badiiylik "men-olam"dagi mavjudlik yo'llarini qamrab oladi. Badiiylik - shaxsning estetik timsoli: estetik voqelik qahramonning "men"i atrofida birikishi ijodkor "badiiy qarash"ining "qadriyat markazi" [Тюпа В. 1997, 464]. Badiiylik modusi uning (badiiy) qonuniyatlarini amalga oshirish usulidir. V.I.Tyupa [Тюпа 1987] va uning shogirdlari badiiylik modusining o'ziga xos turlari (fojiali, dramatik, pastoral, kinoyaviy va boshqalar) ni o'rganib, shu xususida tadqiqotlar olib bordilar. Bunda ijodkorning estetik ideali go'zallik kategoriyasidan farqli tarzda nuqsonlari kategoriyasini baholash vositasi sifatida ishtirok etadi. Chunki aksar hajviy asarlarda fosh etiladigan, tanqid ostiga olingan obrazlarning nuqson va kamchiliklari darajasi ijodkor ongida mavjud bo'lgan hayotiy estetik ideal o'lchovi orqali baholanib boriladi. Fazilat va nuqsondan iborat bo'lgan bu ikki mezon esa kitobxon ongida ularga mos pafosning qay darajada mavjudligi orqali qabul qilinadi va baholanadi [Sarimsoqov 2022, 3].

Adabiyotshunos D.Quronovga ko'ra, badiiylik modusi shaxs mavjudligining ruhiy-amaliy tajribasiga estetik analogiya sifatida namoyon bo'ladi. Olim tragiklik, dramaturgik va satirik holatni badiiylik modusi namunalari ekanligini ta'kidlaydi. Bugungi kun o'zbek she'riyatidagi "personajli lirika" namunalarida shoir subyekt hissiyot va kechinmasi tasviri bilan birga personajlar tilidan ularni "gapirtira" boshladi. Bu holat she'riyatda dramatismni kuchaytirdi. A.Oripovning "Tulki falsafasi", "Uchqur xayol sohibi yigit", "Hangoma", "Qasam dara"; Usmon Azimning "Telefonxatlar" turkumida yozilgan "Ayriliq", "Yozishmalarning oxiri", "Shoir bilan tasodifiy suhbat", "Xiyonat", "Bedorlik"; H.Xudoyberdiyevaning "Bugun tunda", "Onalar haqida", "Qizlar bilan suhbat", "Qo'l haqida" kabi she'rlarida bu xususiyat yaqqol ko'rinadi. Usmon Azimning quyidagi she'ri misolida fikrlarimizni dalillaymiz:

Esingdami,-dedi ayol,
shishadevor qahvaxona,
devorlarni yuvib turgan bahorgi yomg'ir,

yomg'irdan ham chiroyli og'gan musiqa?..

Ikkalamiz yuzma-yuz o'ltirgan edik,

o'rtamizda esa bir dona qizil gul,

bir dona qizil gul...

Esingdami?

Esimda,-dedi erkak,

mana, senga shishadevor qahvaxona,

mana, senga yomg'ir, mana, musiqa,

qarshingda o'tiribman, mana, yuzma-yuz,

o'rtamizda esa bir dona qizil gul...

Yo'q!- dedi ayol,

-eslagin, shishadevor qahvaxona,

shishadevor qahvaxona...

Bir marta eslagin!.. [Azimov Usmon 2018, 24]

Usmon Azimning ushbu she'rida lirik nuqtayi nazardan, xotira va vaqt detali orqali sevgi mohiyati ochiladi. She'rda ayol va erkak personajlar o'rtasidagi muloqot orqali, o'tmishdagi bir lahza kechinmasi eslanadi. She'rdagi shishador qahvaxona go'yoki muhabbatga oshno pokiza ko'ngil, yog'ayotgan yomg'ir - sevgi uchun to'kilayotgan ko'zyoshlar va qizil gul-o'tli, haroratli sevgi ramzi. Yomg'irdan ham chiroyli oqqan musiqa - oshufta ko'ngil izhori. Mazmunga ko'ra, ayol erkakka ilk pokiza, beg'ubor sevgi kechinmalarini eslatish, "shishadevor qahvaxona" so'zini takrorlash orqali tuyg'ularini qaytadan jonlantirmoqchi. Erkak esa, bunga javoban, o'sha detallar ayni paytda ham mavjudligini ta'kidlab, xotirani shunchaki taassurot sifatida qabul qilmoqda. Bu esa, ayol va erkak hissiyotlari turlicha ekanligining isboti. Shoir personajlar nutqi orqali **xotira va uning ta'siri, sevgining abadiyligi va vaqt o'tsada, uning unutilmasligi hamda** bir voqeaga nisbatan ikki jinsning farqli nuqtayi nazarini tasvirlaydi. She'rdagi kuchli drammatizm o'quvchida estetik analogiya orqali katarsis holatini paydo qiladi.

XULOSA

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, badiiylik moduslari asosida yotuvchi "men-olamda" konsepsiyasi qahramonning o'z mavjudligini anglashi va namoyon etishini talab etadi. She'riyatda subyekt hissiyoti va kechinmasi ifoda etiladi. Ijroviy lirikada muallifdan boshqa ijroviy qahramon subyekti mavjud bo'lgani, personajli lirikada ijodiy niyat personajlar nutqi va hissiyotlari asosida tasvir etilishini hisobga olib, bunday she'rlarning badiiylik moduslari o'ziga xos talqinda ko'rinadi. Jumladan, adabiyotshunoslikda har bir turning shakl

va mazmun munosabati, kompozitsiya - arxitektonikasi mavjud bo'lib, ular o'z holida ma'lum vazifalarni bajaradi. Unga ko'ra, nasriy turda voqea tavsiflanadi. Nazmda esa, hissiyot ta'siridagi kechinma, tuyg'u, voqelik tasviri beriladi. Bugungi kun she'riyatida paradoksal holat kuzatilmoqda, unga ko'ra, tasvir bilan birga, subyekt tuyg'u, hissiyot, voqea yoki voqelik haqida "gapira" boshladi, ayni holat lirikada drammatizmni, dramatik unsurlarning kuchayishiga olib kelmoqda bu esa, an'anaviy she'rga nisbatan modifikatsiyani paydo qiladi. Shu paytgacha poema va dostonlarda mavjud bo'lgan bunday sinkretik usul bugungi kunda tasniflanayotgan ijroviy, "personajli va voqeaband lirika" namunalarida ham uchraydi. Lirikada badiiylik moduslarini o'rganish adabiyotshunoslikda tadqiq etilishi kerak bo'lgan muhim masalalardan biridir.

Adabiyotlar

- Azimov Usmon. 2018. Kollaj. Toshkent: "Sharq". – B. 465.
- Бахтин М.М. 1986. Автор и герой в эстетической деятельности // Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. М. С.159.
- Кожевникова В.М и Николаева П.А., Под ред. Колл. 1987. Литературный энциклопедический словарь. М.: Сов. Энциклопедия. – 752 с.
- Поспелов Г.Н. 1978. Теория литературы. М. – С. 188.
- Sarimsoqov B. 2022. Бадийлик асослари ва мезонлари [Матн] : рисола / Тўпловчи ва нашрга тайёрловчи: Н. Ахмедов. Тошкент: Bookmany print. В. 6. Тюпа В.И. 1999. Художественность II Введение в литературоведение. Литературное произведение: основные понятия и термины. М. – С. 464.
- Тюпа В.И. 1997. Модусы художественности // Дискурс. Новосибирск. № 5-6;
- Тюпа В.И. 1987. Художественность литературного произведения. Красноярск.
- Тюпа В.И. 1989. Художественность чеховского рассказа. М.
- Тюпа В.И., Фуксон Л.Ю., Дарвин М.Н. 1997. Литературное произведение: проблемы теории и анализа. Кемерово.
- Тюпа В.И. 1999. Художественность // Введение в литературоведение. Литературное произведение: основные понятия и термины. М., Теория литературы: В 2-х т. – Т. 1:
- Тамарченко Н.Д., Тюпа В.И., Бройтман С.Н. 2004. Теория художественного дискурса. Теоретическая поэтика. М., с. 54.
- Философский словарь. 1987. М.: Политиздат. – С. 290.
- Хализев В.Е. 1999. Теория литературы. М., с. 82.

ARTISTIC MODE – MODIFICATION METHOD IN POETRY

Umida Abdullayeva¹

Abstract

As a result of the current literary process, social reality, constant changes in human thinking, as well as the artistic and aesthetic research of creative poets, various forms of expression are emerging. In recent years, expressions such as “philosophical poetry”, “intellectual poetry”, “meditative lyrics”, “emotional-intellectual lyrics”, “performance lyrics”, “character lyrics” have been widely used in poetry. Such terms are becoming more active in literary and scientific circulation. The emergence of these expressions is dictated by the literary process itself. Also, analyzing a literary work from the point of view of the principles and modes of artistry is of great importance in understanding the creative intention of the creator and the content and essence of the work. This article partially reveals the theory of the mode of artistic expression, especially through the analysis of examples of “character lyrics”.

Keywords: phenomenon, mode, modification, mode of artistic expression, image, imagery.

References

- Azimov Usmon. 2018. Kollaj. Toshkent: Sharq. – B. 465.
- Bahtin M.M. 1986. Avtor i geroy v esteticheskoy deyatelnosti // Bahtin M.M. Estetika slovesnogo tvorchestva. – M. S.159.
- Kozhevnikova V.M i Nikolaeva P.A., Pod red. Koll. 1987. Literaturnyi entsiklopedicheskiy slovar. M.: Sov. Entsiklopediya. – 752 c.
- Pospelov G.N. 1978. Teoriya literatury. M. – S. 188.
- Sarimsoqov B. 2022. Badiylik asoslari va mezonlari [Matn] : risola / Tuplovchi va nashrga tayyorlovchi: H. Ahmedov. Toshkent: Bookmany print. B. 6.
- Tyupa V.I. 1999. Hudozhestvennost II Vvedenie v literaturovedenie. Literaturnoe proizvedenie: osnovnye ponyatiya i terminy. M. – S. 464.
- Tyupa V.I. 1997. Modusy hudozhestvenosti // Diskurs. Novosibirsk. № 5-6;
- Tyupa V.I. 1987. Hudozhestvennost literaturnogo proizvedeniya.

¹ *Abdullayeva Umida* – Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, doctoral student at Karshi State University.

Email: abdullayevaumida792@gmail.com

ORCID ID: 0009-0003-6554-8712.

For citation: Abdullayeva U. 2025. “Artistic mode – modification in poetry”. *Uzbekistan: language and culture. Issues of applied philology.* 1(5): 31-37.

Krasnoyarsk.

Tyupa V.I. 1989. Hudozhestvennost chehovskogo rasskaza. M.

Tyupa V.I., Fukson L.Y., Darvin M.N. 1997. Literaturnoe proizvedenie: problemy teorii i analiza. Kemerovo.

Tyupa V.I. 1999. Hudozhestvennost // Vvedenie v literaturovedenie. Literaturnoe proizvedenie: osnovnye ponyatiya i terminy. M.: Teoriya literatury: V 2-h t. – T. 1:

Tamarchenko N.D., Tyupa V.I., Broymann C.H. 2004. Teoriya hudozhestvennogo diskursa. Teoreticheskaya poetika. M.: s. 54.

Filosofskiy slovar. 1987. M.: Politizdat. – S. 290.

Halizev V.E. 1999. Teoriya literatury. M.: – s. 82.

MAQOLA TAQDIM QILISH TALABLARI

O'zbekiston: til va madaniyat (O'zTM) – zamonaviy O'zbekiston (sobiq Turkiston) bilan bog'liq bevosita Markaziy Osiyo mintaqasini birlashtiradigan til, tarix, san'at, etnografiya, madaniyat va ijtimoiy fanlar sohalarini qamrab olgan ilmiy jurnaldir. O'zTM munozarali, zamonaviy, innovatsion, konseptual jihatdan qiziqarli, original mavzudagi ilmiy tadqiqotlarni nashr qiladi. Jurnal lingvistika, adabiyotshunoslik, tarjimashunoslik, din, falsafa, ilohiyot, fan, ta'lim, metodika, sotsiologiya, psixologiya, tarix, madaniyat, san'at, etnologiya, etnografiya, antropologiyaga oid ilmiy yo'nalishdagi maqolalar va taqrizlar hamda konferensiya hisobotlarini qabul qiladi.

I. Maqola taqdim etish uchun umumiy talablar

Qo'lyozmalar o'zbek, ingliz, rus, fors, shuningdek, boshqa turkiy tillarda ham qabul qilinadi. Agar muallif o'z maqolasini jurnalning muayyan sonida nashr ettirmoqchi bo'lsa, unda qo'lyozma jurnal nashridan kamida besh oy oldin taqdim etilishi lozim.

Qo'lyozmalar MS Word (.doc) formatida (uzlangcult@gmail.com) elektron pochtasiga yuboriladi. Iqtiboslar va izohlar uchun MS Word menejerini qo'llash mumkin.

Barcha qo'lyozmalar tahririyatga muallif (mualliflar) haqidagi qisqacha ma'lumot bilan taqdim etiladi.

Asosiy matn *Times New Roman* shrifti, 14 hajm, satr oralig'i 1 interval, hoshiyalar chapdan 3 sm, o'ngdan 1,5 sm, yuqori va pastdan 2 sm bo'lishi kerak.

Maqolalar *The Chicago Manual of Style, 16th Edition* formatida shakllantiriladi. Maqola matni 3 000–5 000 so'zdan iborat bo'lishi kerak.

O'zbek va ingliz tillarida 100–150 so'zdan iborat abstrakt (Abstrakt) va 5–10 so'zdan kam bo'lmagan kalit so'zlar (o'zbek va ingliz tillarida). Abstraktda maqolaning qisqacha mazmuni va dolzarbligi, tadqiqot natijalari aks etishi lozim.

Adabiyotlar ro'yxati 5 sahifadan oshmasligi kerak.

Kitobga taqriz (ingliz yoki boshqa tillarda bo'lishi mumkin) 1500 so'zdan oshmasligi talab etiladi.

Taqriz formati: 1) sarlavha: kitob nomi, muallif (mualliflar), nashr qilingan shahar: nashriyot nomi, nashr yili, sahifasi soni. Narxi, ISBN raqami, (qattiq/yumshoq muqova); 2) taqriz so'ngida: taqrizchining F.I.O., ish joyi, pochta manzili.

II. Maqola bo'limlarini rasmiylashtirish

Maqola nomi – normal harflarda, to'q bo'yoqda, 16 hajm.

Maqola nomi o'zbek va ingliz tillarida (agar maqola boshqa tilda yozilgan bo'lsa, maqola yozilgan til va ingliz tilida) beriladi.

Maqola kirish, asosiy qism bo'limlari va xulosadan tashkil topadi.

Maqola bo'limlari sarlavhasi – to'q bo'yoqda, 14 hajm.

III. Maqolada tarjimalardan foydalanish

Boshqa tillardagi matn yoki boshqa manbalar tarjimoni aniq ko'rsatilishi kerak. Agar matn maqola muallifi tomonidan tarjima qilingan bo'lsa, u holda "tarjima muallifniki" shaklida beriladi.

Rasmiy nashrdan olingan tarjima-matn tahrir qilinmaydi.

Zarur holatda tarjima matnga sana, turli diakritik belgilar va boshqa elementlar kiritilishi mumkin.

Tarjima qilingan matn olingan manba nomi asl holicha beriladi. Zarur deb topilsa, uning nomi qavs ichida berilishi mumkin.

Geografik nomlar tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Tashkilotlar nomi tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Davr nomi rasmiy qabul qilingan shaklda beriladi.

IV. Ko'chirma va tarjima parchaning berilishi

Manbadan olingan ko'chirma parcha asosiy matndan 1 qator tashlab ajratiladi, satr oralig'i 1 interval, markazda, 12 hajmda yoziladi.

Ko'chirmaning tarjimasi qavs ichida () satr boshidan yozilishi kerak. Bunday ko'chirma *Times New Roman* shrift, 12 hajm, normal yozuvda beriladi.

V. Havola va izohlar berish

Manbaga havola matn ichida to'rtburchak qavsda [] beriladi. Havola qilingan manbalar bir nechta bo'lsa, ular nuqtali vergul (;) bilan ajratiladi.

Izohlar tegishli sahifa pastida, tartib raqami bilan joylashtiriladi.

VI. Qo'lyozma (toshbosma) manbalar va nashr etilgan asarlar bibliografiyasi

Bibliografiyada muallif yoki asar nomi satr boshidan, boshqa barcha qatorlari xatboshidan yoziladi. Adabiyotlar *bibliografiyada* o'zbek lotin alifbosi tartibida ko'rsatiladi.

V.1. Qo'lyozma va toshbosma manbalar bibliografiyasi

Qo'lyozma yoki toshbosma manbalarni bibliografiyada o'zi yozilgan grafikada berish maqsadga muvofiq. Lotin alifbosidagi transliteratsiyasini berish ham mumkin. Ba'zan qo'lyozma asarning nomi muallif ismidan oldin yozilishi ham mumkin.

Muallif nomi. Ko'chirilgan asr (agar mavjud bo'lsa). Asar nomi. Qo'lyozma (toshbosma): saqlanayotgan joy, inventar raqam.

Xondamir. XV asr. Makorim ul-axloq. Qo'lyozma: O'zFASHI, № 742.

Matnda qo'lyozma (toshbosma)ga havola berish:

[Xondamir, Makorim, 17^a]

VII.2. Kitoblar uchun

Bibliografiya:

Familiya, ism. Nashr yili. *Kitob nomi*. Shahar: Nashriyot nomi.

Qudratullayev, Hasan. 2018. *Boburning adabiy-estetik olami*. Toshkent: Ma'naviyat.

Matnda kitobga havola:

[Familiya kitob nashr yili, sahifa raqami]

[Qudratullayev 2018, 99]

Agar bir muallifning bir yilda nashr qilingan kitoblaridan foydalanilgan bo'lsa, bibliografiya kitobning nashr yili o'zbek lotin alifbosi harflari bilan ajratilib ko'rsatiladi.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011 (a). *Alisher Navoiy: manbalarining qiyosiy-tipologik, tekstologik tahlili*. Toshkent: Akademnashr.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011 (b). *O'zbek adabiyotining falsafiy sarchashmalari*. Toshkent: Akademnashr.

Matnda kitobga havola:

[Sirojiddinov 2011 (a), 99]

[Sirojiddinov 2011 (b), 67]

Ikki muallif tomonidan yozilgan kitobni bibliografiya berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi.

Abdurahmonov, G'anjon, Alibek Rustamov. 1984. *Navoiy tilining grammatik xususiyatlari*. Toshkent: Fan.

Matnda kitobga havola:

[Familiya va Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Abdurahmonov, Rustamov 1984, 52]

Agar kitobning uch va undan ortiq muallifi bo'lsa, bibliografiya barcha mualliflarning ismi to'liq yoziladi. Bunday kitobga havola qilinganda, birinchi muallifning ismi yozilib, davomida *va boshqalar* deb ko'rsatiladi:

[Familiya va boshqalar nashr yili, sahifa raqami]

[Vohidov va boshqalar 2010, 847]

Kitob yoki to'plam maqolasini bibliografiya berish tartibi:

Familiya, ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Kitob yoki to'plam nomi*, Ism Familiya, Ism Familiya muharrirligida, maqola sahifasi raqamlari. Shahar: Nashriyot.

Abdug'afurov, Abdurashid. 2016. "Badoye' ul-bidoya"ning tuzilish sanasi". *XX asr o'zbek mumtoz adabiyotshunosligi*, Olim To'laboyev muharrirligida, 174–184. Toshkent: "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti.

Matnda kitob yoki to'plam maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Abdug'afurov 2016, 176]

Elektron shaklda nashr qilingan kitoblar uchun:

Elektron kitobning bir nechta formati bo'lsa, bibliografiya foydalanilgan format ko'rsatiladi. Elektron kitobning internet manzili (URL) hamda shu manba olingan sana ko'rsatilishi lozim.

Elektron kitobni bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. *Kitob nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. URL. Foydalanilgan sana.

Mamatov, Ulug'bek. 2018. *O'zbekiston madaniyatida tarixiy janrdagi tasviriy san'at asarlari*. Toshkent: Mumtoz so'z. <https://kitobxon.com/uz/catalog/sanat/>. 12.03.2019.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Mamatov 2018, 11]

Ikki muallif tomonidan yozilgan elektron kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. Internet adres (URL).

Sirojiddinov, Shuhrat va Sohiba Umarova. 2017. *O'zbek matnshunosligi qirralari*. Chikago: Chikago universiteti nashriyoti. <http://press-pubs.uchicago.edu/founders/>.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Sirojiddinov 2017, 19-hujjat]

VII.3. Jurnal maqolasi uchun

Chop etilgan jurnal maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi". *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari.

Mahmudov, Nizomiddin. 2013. "Termin, badiiy so'z va metafora". *O'zbek tili va adabiyoti* 4: 3 – 8.

Matnda jurnal maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Mahmudov, 2013, 5]

Elektron jurnal uchun:

Elektron jurnal uchun jurnalning DOI manzili ko'rsatiladi. Agar DOI manzili mavjud bo'lmasa, internet adresi ko'rsatilishi kerak (URL). DOI – bu o'zgarmas ID bo'lib, internet tarmoqlarining elektron adreslari tizimiga ulangan, ya'ni manbani boshqaruvchi <http://dx.doi.org/> manzildir.

Elektron jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari. DOI adres (yoki URL).

Aminov, Hasan. 2018. "O'zbekiston san'atida temuriylar siymosi". *O'zbekistonda xorijiy tillar* 2: 246 – 253. doi: 10.36078/1596780051.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Aminov 2018, 248]

7.4. Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal uchun

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasiga havola matn shaklida beriladi (masalan, Muhammadjon Imomnazarovning 27.02.2005dagi "O'zbekiston adabiyoti va san'ati" gazetasida chop etilgan maqolasida

aytilganidek...); odatda, bunday manbalar umumiy adabiyotlar ro'yxatida keltirilmaydi. Agar keltirilsa, kitoblarga qo'yiladigan talablarga asosan beriladi.

Agar onlayn maqolaga havola berilayotgan bo'lsa, uning internet manzili (URL), maqola olingan sana ko'rsatilishi kerak.

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Gazeta-Jurnal nomi*, nashr sanasi. Imomnazarov, Muhammadjon. 2005. "Jomiy "Xamsa" yozganmi?." *O'zbekiston adabiyoti va san'ati*, January 25.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Imomnazarov 2005, 4]

Elektron gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi*, nashr sanasi. Internet adres.

Jabborov, Rustam. 2019. "Navoiyning Tabrizda yashagan xorazmlik kotibi". *UZA: O'zbekiston Milliy axborot agentligi*, 08.12. <https://uza.uz/uz>.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Jabborov 2010, 17]

Maqola so'ngida foydalanilgan adabiyotlar o'zbek lotin alifbosi tartibida beriladi. Adabiyotlar ro'yxati ikki qismdan iborat bo'lishi, birinchi qismda foydalanilgan adabiyot chop etilgan grafikada yuqorida ko'rsatilgan shaklda rasmiylashtirilishi, ikkinchi qismda esa barcha foydalanilgan adabiyotlar o'zbek lotin alifbosida berilishi talab qilinadi. Misol uchun:

Adabiyotlar

Баранов, Х.К. 1958. Арабско – русский словарь. Москва: Наука.

Adabiyotlar

Baranov, X.K. 1958. Arabsko – russkiy slovar. Moskva: Nauka.

Maqolani rasmiylashtirish talablarining ingliz tilidagi variantini "*The Chicago Manual of Style, 16th Edition*" qo'llanmasi yoki <https://www.chicagomanualofstyle>. havolasidan ko'rib olishingiz mumkin.

GUIDELINES FOR CONTRIBUTORS

Uzbekistan: Language and Culture is an academic journal, publishing research in linguistics, history, literature, translation studies, arts, ethnography, philosophy, anthropology and social studies. We aim to publish cutting edge, innovative, conceptually interesting, original case studies and new research, which shape and lead debates in multifaceted studies. We do not publish economic analyses or policy papers. Any opinions and views expressed in publications are the opinions and views of

the authors, and the publishers are not responsible for the views/ reviews of the contributors.

The journal is published four times a year. The language of articles can be English, Russian and Uzbek. Other Turkic languages are also welcomed. In addition to research articles, the journal welcomes book reviews, literature overviews, conference reports and research project announcements.

1. General

- Submission Guideline

1. Manuscripts may be submitted at any time during the year. However, if the author wishes to have his/her manuscript published in a certain issue of the journal, the submission should be made at least five months in advance of the proposed publication date.

2) Manuscripts should be submitted by email (uzlangcult@gmail.com) as an attachment in MS Word document (.doc) format and use MS Word Source.

3) All manuscripts should be submitted with a cover page including an email address, a mailing address and a short introduction about the author(s) /contributor(s)'.

2. Manuscript format

1) The main texts should be written in Times New Roman font, 12 point, and single-spaced in 44 pagination with 1-inch margins.

2) Submissions must follow the author-date system of The Chicago Manual of Style, 16th Edition.

3) Quotations are given in brackets in the text.

4) A research article should normally be no more than 9,000 words in length, including the following contents:

- an abstract of 150-200 words (in English, Russian, and Uzbek) and seven to ten keywords;

- a list of references of no more than five (5) pages;

- tables and figures, if any.

5) A book review should generally be about 1,500 English words (or other languages) in length, and must include the heading and closing in the following format:

- Heading: Title of the Book. By Author's Name(s). City of Publication: Publisher Name, Year. pp. Price, ISBN:, (hardcover/paperback).

- Closing: Book reviewer's name, affiliation and postal address at the end.

6) Style Points Headings. Limit: Four levels.

Level 1. Title Style (e.g. the first letter of each word upper case, except prepositions), Bold, and 14 point.

Level 2. Title Style, Italics, 14 Point.

Level 3. Modified "down" style (first letter upper case, or first letter of first two words if the first word is an article), Bold, and 12 point.

Level 4. Modified down style, Bold, 11 point.

3. Style and Usage

1) Translation

- Translated excerpts from classical texts or non-English sources should be annotated with clarification of its original/published language and translator. Likewise, "Author's own" translations of quoted texts should be noted as such.

- The author is expected to provide an English translation of key terms in the work, rather than a translator without expertise in the subject.

- Excerpts or quoted texts from published translation will not be edited. However, UzLC editors may query or modify translations of key terms or texts provided by the author.

- Where necessary, short supplementary information such as dates, an item in its original characters, or the Romanized form of a non-English item, may be included.

- Names of foreign publishers, and titles of sources published in a foreign language should primarily appear in Romanized form without translation. However, if necessary, a translation may be added in brackets ([]).

2) Names and Terms

- Place Names (foreign):

Designation for division of areas should be either translated or hyphenated after the given area name.

Designation for geographical/structure names are not hyphenated, and appear without the equivalent English term.

Institutional names are considered proper nouns. Their names should appear following the preference of the individual institutions.

3) The descriptive designation of a period is usually lowercase, except for proper names or traditionally capitalized terms.

4. Quotation

1) Block Quotations:

- A block quotation should start with double line spacing and an indentation from the left margin. From the second paragraph of the block quotation, additional paragraph indentation is needed.

Texts in block quotation should be written in Times New Roman 10 pts., and not be entirely italicized.

5. Others

1) There is one space after sentence punctuation and not two.

2) The end parenthesis, closing quotation mark, and footnote numbers come after the sentence punctuation.

3) For parentheses within parentheses, use brackets ([]).

6. Basic Citation Format

The following examples illustrate citations using the **author-date** system. Each example of a reference list entry is accompanied by an example of a corresponding parenthetical citation in the text. For more details and many more examples, see chapter 15 of *The Chicago Manual of Style*.

BOOK

Reference List (hanging indent):

Pollan, Michael. 2006. *The Omnivore's Dilemma: A Natural History of How Eating Has Evolved*. New York: Penguin.

In Text Cite:

[Pollan 2006, 99–100]

Reference List (hanging indent):

Ward, Geoffrey C., and Ken Burns. 2007. *The War: An Intimate History, 1941–1945*. New York: Knopf.

In Text Cite:

[Ward and Burns 2007, 52]

For four or more authors, list all of the authors in the reference list; in the text, list only the first author, followed by et al. (“and others”):

[Barnes et al. 2010, 847]

Reference List (hanging indent) book chapter:

Kelly, John D. 2010. “Seeing Red: Mao Fetishism, Pax Americana, and the Moral Economy of War.” In *Anthropology and Global Counterinsurgency*, edited by John D. Kelly, Beatrice Jauregui, Sean T. Mitchell, and Jeremy Walton, 67–83. Chicago: University of Chicago Press.

In Text Cite:

[Kelly 2010, 77]

Chapter of an edited volume originally published elsewhere (as in primary sources):

Reference List (hanging indent) book originally published elsewhere:

Cicero, Quintus Tullius. 1986. “Handbook on Canvassing for the Consulship.” In *Rome: Late Republic and Principate*, edited by Walter Emil Kaegi Jr. and Peter White. Vol. 2 of *University of Chicago Readings in Western Civilization*, edited by John Boyer and Julius Kirshner, 33–46. Chicago: University of Chicago Press. Originally published in Evelyn S. Shuckburgh, trans., *The Letters of Cicero*, vol. 1 (London: George Bell & Sons, 1908).

In Text Cite:

[Cicero 1986, 35]

BOOK PUBLISHED ELECTRONICALLY

If a book is available in more than one format, cite the version you consulted. For books consulted online, list a URL; include an access date only if one is required by your discipline. If no fixed page numbers are available, you can include a section title or a chapter or other number.

Reference List (hanging indent):

Austen, Jane. 2007. *Pride and Prejudice: A Novel in Five Books*. New York: Penguin Classics. Kindle edition.

In Text Cite:

[Austen 2007, 101]

Reference List (hanging indent):

Kurland, Philip B., and Ralph Lerner, eds. 1987. *The Founders' Constitution*. Chicago: University of Chicago Press. <http://press-pubs.uchicago.edu/founders>

In Text Cite:

[Kurland and Lerner, chap. 10, doc. 19]

JOURNAL ARTICLE**Article in a print journal**

In the text, list the specific page numbers consulted, if any. In the reference list entry, list the page range for the whole article.

Reference List (hanging indent):

Weinstein, Joshua I. 2009. "The Market in Plato's Republic." *Classical Philology* 104:439–58.

In text cite:

[Weinstein 2009, 440]

Article in an online journal

Include a DOI if the journal lists one. A DOI is a permanent ID that, when appended to <http://dx.doi.org/> in the address bar of an Internet browser, will lead to the source. If no DOI is available, list a URL. Include an access date only if one is required by your discipline.

Reference List (hanging indent):

Kossinets, Gueorgi, and Duncan J. Watts. 2009. "Origins of Homophily in an Evolving Social Network." *American Journal of Sociology* 115:405–50. doi:10.1086/599247.

In text cite:

[Kossinets and Watts 2009, 411]

Article in a newspaper or popular magazine

Newspaper and magazine articles may be cited in running text ("As Sheryl Stolberg and Robert Pear noted in a New York Times article on February 27, 2010..."); they are commonly omitted from a reference list. The following examples show more formal versions of the citations. If you consulted the article online, include a URL; include an access date only if your discipline requires one. If no author is identified, begin the citation with the article title.

Reference List (hanging indent):

Mendelsohn, Daniel. 2010. "But Enough about Me." *New Yorker*, January 25.

In text cite:

[Mendelsohn 2010, 68]

Reference List (hanging indent):

Stolberg, Sheryl Gay, and Robert Pear. 2010. "Wary Centrists Posing Challenge in Health Care Vote." *New York Times*, February 27. <http://www.nytimes.com/2010/02/28/us/politics/28health.html>.

In text cite:

[Stolberg and Pear 2010, 12]

WEBSITE

A citation to website content can often be limited to a mention in the text ("As of July 19, 2008, the McDonald's Corporation listed on its website . . ."). If a more formal citation is desired, it may be cited as in the examples below. Because such content is subject to change, include an access date or, if available, a date that the site was last modified. In the absence of a date of publication, use the access date or last-modified date as the basis of the citation.

Bibliography (hanging indent):

Google. 2009. "Google Privacy Policy." Last modified March 11. <http://www.google.com/intl/en/privacypolicy.html>.

In text cite:

[Google 2009]

Reference List (hanging indent):

McDonald's Corporation. 2008. "McDonald's Happy Meal Toy Safety Facts." <http://www.mcdonalds.com/corp/about/factsheets.html>.

In text cite:

[McDonald's 2008]

Jurnal 2017-yil 26-oktabrda O'zbekiston Respublikasi Matbuot va axborot agentligi tomonidan №0936 raqami bilan ro'yxatdani o'tgan. Tahririyatga kelgan maqolalar mualliflarga qaytarilmaydi.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy Attestatsiya Komissiyasi tomonidan filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalari chop etilishi lozim bo'lgan ro'yxatga kiritilgan (30.10.2921.№308/6).

Manzil: O'zbekiston, Toshkent sh., Yakkasaroy tumani, Yusuf Xos Hojib ko'chasi, 103.

Email: aphil@tsuull.uz

Website: <http://www.aphil.tsuull.uz>